

НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

УДК 378.147:811.11

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Бирюк О.В., Стеченко Т.О.

olhabyryuk@gmail.com; stechenko@ukr.net

Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка

Дата надходження 20.09.2019. Дата прийняття до друку 20.10.2019.

Анотація. Стаття присвячена проблемі навчання майбутніх учителів іноземної мови навчальної презентації в контексті компетентнісного підходу. Розглядаються види навчальної презентації та вимоги до них. Дається визначення компетентності в презентаційному мовленні, що розглядається як складова мовленнєвої компетентності в монологічному мовленні. Унаслідок аналізу представленого в сучасних методичних дослідженнях змісту навчання іноземної презентації виділяються складові компетентності в презентаційному мовленні: відповідні вміння, навички, знання та комунікативні здібності. Аналізуються різні підходи до навчання іноземної презентації та обґрунтовується доцільність формування компетентності в презентаційному мовленні взаємопов'язано з іншими мовленнєвими компетентностями в практичному курсі іноземної мови. Виділяються етапи формування у майбутніх учителів іноземної мови зазначеної компетентності, визначається мета й описується зміст кожного етапу.

Ключові слова: навчальна презентація, візуальний супровід, компетентність в презентаційному мовленні, майбутні вчителі іноземної мови.

Бирюк О. В., Стеченко Т. А. Национальный университет “Черниговский коллегіум” имени Т. Г. Шевченко

Обучение будущих учителей иностранного языка учебной презентации

Аннотация. Статья посвящена проблеме обучения будущих учителей иностранного языка учебной презентации в контексте компетентностного подхода. Рассматриваются виды учебной презентации и требования к ним. Дается определение компетентности в презентационной речи как составляющей речевой компетентности в монологической речи. В результате анализа представленного в современных исследованиях содержания обучения иноязычной презентации авторы выделяют составляющие компетентности в презентационной речи: соответствующие умения, навыки, знания и коммуникативные способности. Анализируются различные подходы к обучению иноязычной презентации и обосновывается целесообразность формирования компетентности в презентационной речи взаимосвязанно с другими речевыми компетентностями в практическом курсе иностранного языка. Выделяются этапы формирования исследуемой компетентности, определяется цель и содержание каждого этапа.

Ключевые слова: учебная презентация, визуальное сопровождение, компетентность в презентационной речи, будущие учителя иностранного языка.

**Byriuk O., Stechenko T. National University “Chernihiv Collegium” named after T. H. Shevchenko
Teaching the educational presentation to prospective foreign language teachers**

Abstract. Introduction. In the 21st multinational knowledge society skills of delivering oral public presentations are viewed as a part of the professional competence of prospective FL teachers. According to the Curriculum (2001) trainees should be able to give presentations on a wide range of academic and scientific subjects. Most of the studies on the problem of developing presentation skills deal with teaching prospective non-linguistic field specialists. Thus there is a contradiction between the social demand, theoretical substantiation and practical elaboration of the methodology of teaching presentations to students of foreign languages as a major. It actualizes

the problem of teaching presentations to prospective FL teachers, which presupposes the development of their presentation competence. **Purpose.** The purpose of the article is to define the presentation competence and specify its components and the stages of its development. **Methods.** Analysis of the presentation teaching content introduced in methodological research has been used to specify components of the presentation competence. Pedagogical modeling has been applied to define the stages of its development. **Results.** In the aspect of the competency based approach the aim of teaching prospective FL teachers the educational presentation is viewed as forming the presentation competence as a part of the spoken production competence. The presentation competence has been defined and its components (skills, habits, knowledge and communicative ability) have been specified. Taking into consideration the genre and process approaches and the difficulties of teaching the presentation three stages of developing the presentation competence have been offered. **Conclusion.** To sum up, the educational presentation should be taught in the three stages that helps students overcome the difficulties of making the presentation one after the other.

Key words: educational presentation, visual support, presentation competence, future teachers of foreign language.

Постановка проблеми. У сучасному багатокультурному інформаційному суспільстві вміння робити усні презентації на міжнародних конференціях, семінарах, вебінарах, в класі перед учнями є невід'ємною складовою професійної компетентності учителя іноземної мови (ІМ). Формування вмінь представляти презентації за широким спектром питань в академічній і професійній сферах виділяється як одна з цілей формування мовленнєвої компетентності в говорінні майбутніх учителів ІМ (Ніколаєва, Соловей, 2001). Отже, виникає необхідність створення ефективної методики формування у майбутніх учителів ІМ іншомовної компетентності в презентаційному мовленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій як вітчизняних (Авсюкевич Ю. С., Драб Н. Л., Корнєєва І. О., Москалюк О. В., Попель О. В., Тарнопольський О. Б.), так і зарубіжних фахівців (Малетова М. І., Bankowski E., Colman A. M., Simona C. E.) свідчить, що в центрі уваги дослідників є навчання іншомовної професійно спрямованої презентації студентів нелінгвістичних спеціальностей, зокрема навчання ділової презентації (Авсюкевич Ю. С., Малетова М. І., Тарнопольський О. Б.), а також різновидів професійно спрямованого монологічного мовлення презентації-доповіді та презентації-реклами (Драб Н. Л.) майбутніх економістів, навчання усного публічного виступу майбутніх політологів (Москалюк О. В.), навчання презентації технічного обладнання майбутніх інженерів (Попель О. В.), навчання дидактичної презентації студентів гуманітарних спеціальностей (Bankowski E.), розвиток презентаційних умінь майбутніх інженерів (Simona C. E.), взаємопов'язане навчання презентації й писемного мовлення майбутніх психологів (Colman A. M.). Поза увагою дослідників залишаються питання навчання іншомовної презентації студентів мовних спеціальностей – майбутніх учителів ІМ.

Мета статті – дати загальну характеристику компетентності в презентаційному мовленні, виділити й описати етапи її формування у майбутніх учителів ІМ на прикладі іншомовної навчальної презентації в межах практичного курсу ІМ.

Виклад основного матеріалу дослідження. В межах нашого дослідження під презентацією ми розглядаємо процес комунікації, пов'язаний із публічним представленням студентом або групою студентів підготовленого монологічного висловлювання, яке ґрунтується на результатах проведеної проектної діяльності або індивідуальної самостійної роботи. Презентація має чітку структуру і спрямована на ефективне інформування, переконання, мотивування або розважання певної аудиторії з урахуванням її основних культурологічних і соціально-демографічних характеристик (Авсюкевич, 2009).

Аналізуючи вимоги Програми (Ніколаєва, Соловей, 2001) до рівня розвитку презентаційних умінь, можна простежити динаміку їх розвитку протягом чотирьох років. Так, на початковому етапі студенти мають вміння давати коротку підготовлену презентацію. На основному етапі вони

мають навчитися робити презентації за широким спектром питань, пов'язаних із власними інтересами, розширюючи й підтримуючи висловлені думки додатковою інформацією та доречними прикладами. На просунутому етапі презентаційні вміння розвиваються й ускладнюються. Під час презентації студенти мають уміти спонтанно, вільно й доречно відповідати на запитання та коментарі аудиторії. З метою досягнення зазначеного рівня розвитку презентаційної компетентності на просунутому етапі необхідно починати навчання іншомовної презентації з першого курсу.

Відповідно до професійної сфери виділяють ділові (*business*), наукові (*scientific*), навчальні (*educational*) і розважальні (*entertaining*) презентації (Толстова, 2015). Для майбутніх учителів ІМ актуальними є наукові та навчальні презентації, проте на практичних заняттях з англійської мови можливим і доцільним є формування у студентів умінь проведення навчальних презентацій на основі розширення та доповнення тем змістових модулів з урахуванням їхніх особистісних інтересів.

Беручи до уваги використовувані додаткові наочні засоби, виділяють такі види навчальних презентацій (Lepley, 2005): 1) презентація-публічний виступ (*public speaking*); 2) презентація-демонстрація з використанням предметної наочності (*method presentation*); 3) презентація з візуальним супроводом (*illustrated talk*) з використанням нетехнічних і технічних засобів.

На основі аналізу вимог до презентації, запропонованих дослідниками (Ю. С. Авсюкевич, Н. Л. Драб, Л. В. Ступникова, О. Б. Тарнопольський, Т. В. Толстова, С. Atkinson, Donald R. Clark, L. Leyton, A. Peery), ми виокремили три групи вимог до навчальної презентації з візуальним супроводом:

- 1) до тексту презентації (цілеспрямованість, структурованість, чітке логіко-композиційне оформлення, використання релевантних мовних засобів, адресованість презентації) ;
- 2) до публічного представлення презентації (підготовленість, усне представлення змісту презентації, активна взаємодія з аудиторією, дотримання часових меж презентації);
- 3) до візуальних засобів у форматі Power Point (кількість слайдів не більше 10-ти, відповідність змісту слайдів тематиці презентації, лаконічність й інформативність тексту на слайді, дотримання правила 6 на 6 (6 рядків по 6 слів), використання читабельного шрифту та темного тексту на світлому фоні тощо) (Бирюк, 2018).

У контексті компетентнісного підходу до навчання ІМ метою навчання студентів іншомовної презентації є формування компетентності в презентаційному мовленні, яку ми розглядаємо як складову мовленнєвої компетентності в монологічному мовленні. Під компетентністю в презентаційному мовленні ми розуміємо здатність планувати, структурувати, формулювати та публічно представляти монологічне висловлювання на основі використання вербальних і невербальних засобів комунікації.

Ураховуючи розглянуті нами групи вимоги до об'єкта навчання – іншомовної навчальної презентації, ми виділяємо складові цієї компетентності – вміння, навички, знання й комунікативні здібності, необхідні студентам для підготовки й успішного проведення іншомовної презентації з візуальною підтримкою. Так, основу презентаційної культури студентів складають такі вміння:

- здійснювати пошук інформації в різних англомовних джерелах, використовувати ресурси Інтернету;
- вибирати вид читання / аудіювання відповідно до поставленої мети;
- систематизувати й узагальнювати отриману інформацію;
- створювати вторинний текст шляхом трансформації інформаційного наповнення вихідного тексту відповідно до обраної теми / проблеми;
- логічно, послідовно та зв'язно викладати думки, наголошуючи на основному;
- розгорнуто обґрунтовувати судження, давати визначення, наводити докази, використовувати адекватні приклади для ілюстрації;

- структурувати висловлювання відповідно до вимог до композиційного розташування матеріалу в презентації (початок, основна частина, висновок);
- робити обґрунтовані висновки;
- коментувати вербальну та невербальну інформацію, вміщену на постерах / слайдах тощо;
- вести дискусію, тобто вміння адекватно реагувати на запитання аудиторії та давати коректні й змістовні відповіді;
- аналізувати проведену або переглянуту презентацію щодо її результативності за визначеними критеріями (Ніколаєва, Соловей, 2001; Москалюк, 2015).

Водночас на розвиток презентаційних умінь впливає рівень сформованості таких навичок:

- мовленнєвих навичок оперування лексико-граматичним матеріалом, релевантним для тексту презентації; зокрема навичок використання мовних засобів зв'язку й мовленнєвих кліше, необхідних для здійснення комунікативних намірів на різних стадіях презентації;
- фонетичних навичок коректного артикуляційного й інтонаційного оформлення своїх висловлювань;
- технічних навичок створення й використання візуальної підтримки, зокрема за допомогою мультимедійних технологій.

Основою для функціонування виділених умінь і навичок є знання про:

- структурні особливості презентації та логічну послідовність її компонентів;
- вербальну та невербальну поведінку під час презентації;
- лінгвістичні й акустичні (паралінгвістичні й екстралінгвістичні) засоби встановлення контакту з аудиторією, утримання її уваги під час презентації та завершення контакту;
- умови проведення презентації (часові межі; вік слухачів, їхні фонові знання з теми / проблеми презентації, рівень мовної підготовки тощо);
- вимоги до оформлення візуального супроводу, наприклад, слайдів у форматі Power Point.

Паралельно з набуттям знань, формуванням мовленнєвих і технічних навичок і розвитком умінь розвиваються такі комунікативні здібності студентів:

- внутрішньої мотиваційної готовності до публічного виступу;
- здібності користуватися акустичними засобами задля емоційної виразності свого мовлення;
- здібності орієнтуватися в ситуації спілкування;
- здібності прогнозувати запитання з боку аудиторії;
- здібності встановлювати зоровий контакт з аудиторією;
- адекватної реакції на запитання та зауваження з боку аудиторії;
- здібність до самоаналізу тощо.

Формування компетентності в презентаційному мовленні створює підґрунтя для формування фахівця, не лише здатного до представлення іншомовної презентації, але й психологічно готового до цього. На нашу думку, виділені вище вміння, навички, знання та комунікативні здібності забезпечують здатність студента до прогнозування та планування навчальної презентації з візуальною підтримкою, структурування та формулювання її тексту, а також її успішного публічного представлення та подальшого (само)аналізу.

У методиці навчання ІМ існують різні підходи до навчання студентів іншомовної презентації. Більшість методистів-дослідників пропонують навчати студентів професійно орієнтованої презентації при опануванні ними відокремленого супроводжувального курсу (Авсюкевич Ю. С., Кузьменкова Ю. Б., Малетова М. І., Москалюк О. В., Попель О. В., Тарнопольський О. Б., Толстова Т. В.) або окремого змістового модуля (Blandu et. al., Simona C. E.) у межах навчальної дисципліни “Ділова англійська мова” або “Іноземна мова професійного спрямування”. З цією метою розроблено низку навчально-методичних посібників (Мартинова Р. Ю., Попель О. В. *Fundamentals of Refrigeration* (2013); Тарнопольський О. Б., Авсюкевич Ю. С. *Успішні презентації* (2007); Татарина І. О., Москалюк О. В. *Public Speech in Politics* (2015); Толстова Т. В. *Build*

Up Your Presentation Skills (2015), Enhance Your Presentation Skills (2016); Blandu et. al. English for Professional Communication (2004); Powel M. Dynamic Presentations (2010) тощо). На нашу думку, такий підхід до формування компетентності в презентаційному мовленні у студентів нелінгвістичних спеціальностей є цілком доречним. Недостатня кількість аудиторних годин з практичного курсу ІМ і невисокий рівень іншомовної підготовки студентів, зокрема неволодіння фаховою термінологією, не дають змоги ефективно інтегрувати навчання презентації в освітній процес у межах практичного курсу ІМ.

При навчанні іншомовної презентації студентів мовних спеціальностей доцільним буде формування компетентності в презентаційному мовленні взаємопов'язано з іншими мовленнєвими компетентностями в практичному курсі ІМ. Такому підходу сприяє низка факторів. По-перше, об'єктом навчання є іншомовна навчальна презентація з тем / проблем, вивчених студентами в курсі ІМ, а відтак на практичних заняттях студенти засвоюють відповідні фонові знання, лексичні одиниці й граматичні структури, необхідні для створення власної презентації. По-друге, компетентність в презентаційному мовленні містить систему вмінь різного порядку та характеру. Так, поряд з уміннями, специфічними для представлення презентації, до складу компетентності входять уміння різних видів читання й аудіювання, вміння письма, вміння монологічного й діалогічного мовлення (коли доповідач відповідає на запитання та коментарі аудиторії). Рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів дає їм змогу вирішувати комунікативні завдання спілкування відповідно до умов комунікації та використовувати необхідні для цього знання, мовленнєві навички й уміння, що створює сприятливе підґрунтя для формування специфічних презентаційних вмінь.

На нашу думку, студенти мають оволодіти всіма зазначеними видами навчальної презентації, починаючи від презентації-публічного виступу та закінчуючи презентацією з візуальним супроводом. Як свідчить практика, більшість студентів віддають перевагу презентації з використанням візуальної підтримки у форматі Power Point, яким вони оволоділи в технічному плані ще в школі, представляючи свої презентації з різних навчальних предметів. Така послідовність навчання відповідає принципам систематичності й послідовності та доступності й посиленості, оскільки кожний наступний вид презентації передбачає оволодіння додатковими презентаційними вміннями. Наприклад, порівняно з публічним виступом презентація з візуальним супроводом потребує, крім вмінь глибоко, логічно, послідовно й зв'язно розкрити тему / проблему доповіді, вміння створювати раціональну вербальну й зображальну наочність і вміння коментувати й інтерпретувати (а не читати) інформацію, представлену на постерах, слайдах тощо. Крім того, як наголошує С. Е. Simona (2015), така послідовність навчання видів презентації вчить студентів покладатися на власні вміння презентаційного мовлення та допомагає їм усвідомити допоміжну роль наочності й мультимедійних засобів і вагомість письмової й усної підготовки до презентації. Порушення запропонованої нами послідовності може зумовити низку труднощів, пов'язаних із усним представленням студентами презентації аудиторії (наприклад, невизначене читання доповідачем тексту зі слайдів, невміння встановити зоровий контакт із аудиторією тощо).

На основі узагальнення досвіду з використання жанрового й процесуального підходів та урахування виділених нами груп труднощів (Бирюк, 2018) ми пропонуємо такі етапи формування іншомовної компетентності в презентаційному мовленні на матеріалі навчальної презентації: 1) навчання створення тексту презентації; 2) навчання презентації-публічного виступу; 3) навчання презентації з візуальною підтримкою. Розглянемо зміст кожного із запропонованих етапів.

Метою *першого етапу* є формування у студентів навичок і вмінь створювати текст презентації: відбирати необхідну для презентації інформацію, виокремлюючи основні інформаційні блоки; з вихідного тексту створювати вторинний текст на основі таких операцій, як об'єднання,

стягнення, узагальнення та перефразування; структурувати текст презентації; логічно, послідовно й зв'язно викладати інформацію; використовувати відповідні мовні, мовленнєві та стилістичні засоби для привернення й утримання уваги аудиторії, завершення презентації тощо.

Студенти вчаться створювати текст презентації на основі прочитаного / прослуханого тексту або після групового обговорення певної проблеми спочатку під керівництвом викладача в аудиторії, а потім самостійно поза аудиторією, коли створення письмового тексту презентації передувє публічному виступу.

Під час аналізу представленого викладачем тексту презентації студенти з'ясовують його комунікативні, структурні, лінгвістичні й стилістичні особливості та визначають вимоги до тексту презентації. Вони послідовно оволодівають окремими діями, необхідними для породження тексту презентації: вчаться створювати основну, вступну та заключну частини презентації на рівні понадфразової єдності. При створенні цілісного тексту презентації студенти можуть користуватися штучно створеними вербальними опорами (пам'яткою-підказкою, планом презентації з ключовими фразами, тезами тощо). Особливо акцентуємо на навчанні студентів реорганізувати вихідний письмовий текст для усної презентації, щоб зробити виступ доступним і цікавим для сприйняття аудиторією. Студенти мають володіти такими прийомами мовної трансформації, як використання простих граматичних структур і речень натомість складних, заміна книжкових слів і виразів виучуваними активними лексичними одиницями.

Під час оцінювання викладачем та / або студентами представлених частин тексту або цілісного тексту презентації слід керуватися виділеними вимогами, що сприяє розвитку у майбутніх учителів ІМ професійно значущих умінь аналізувати та критично оцінювати продукт усного / писемного мовлення учнів за відповідними критеріями та формулювати рекомендації щодо усунення помилок різного характеру (мовних, структурно-композиційних, стилістичних тощо).

Поступово опори усуваються, і студенти переходять до самостійної підготовки тексту презентації та її публічного представлення в аудиторії без використання візуального супроводу. *На другому етапі* передбачається розвиток умінь студентів самостійно створювати текст презентації та формування вмінь усного виступу перед аудиторією, зокрема вмінь виразно й емоційно усно викладати зміст презентації, контактувати зі слухачами, давати відповіді на запитання після завершення презентації. Студенти мають усвідомити, що запорукою успішної презентації є усна репетиція підготовленого тексту поза аудиторією: багаторазовий переказ тексту перед дзеркалом, аудіо- або відеозапис власного виступу, його прослуховування або перегляд і самоаналіз.

Зазвичай, наприкінці вивчення змістового модуля викладач пропонує студентам підготувати та представити власні презентації з певних тем / проблем. Під час усного виступу студенти можуть користуватися як опорою планом з ключовими словами або тезами, але не повним текстом презентації, про що вони мають бути попереджені заздалегідь. Це мотивує студентів ретельно готуватися до презентації та надає їм можливість вчитися встановлювати зоровий контакт з аудиторією.

Навчаючи студентів презентації-публічного виступу, необхідно звертати увагу на їхню невербальну поведінку, оскільки 55% повідомлення сприймається через вираз обличчя, позу й жести, а 38% – через інтонацію й модуляцію голосу (Mehrabian A., 1971). Переглянувши відео з презентацією, доцільно укласти правила щодо пози, жестів, міміки, візуального контакту й інтонаційно виразного забарвлення мовлення під час доповіді перед аудиторією. Аналізуючи усні виступи студентів, слід спиратися на ці правила як критерії оцінювання мови тіла.

Установити контакт з аудиторією та підтримувати її інтерес під час виступу допоможе також оволодіння студентами низкою комунікативно спрямованих прийомів. Так, у вступі презентації можна поставити запитання, спрямовані на критичне осмислення почутої інформації

(аналіз, узагальнення, порівняння, власне оцінювання та її обґрунтування). Під час викладу основної частини презентації доцільно ставити запитання слухачам задля перевірки розуміння змісту почутого. Крім того, під час перебігу презентації можна давати аудиторії завдання та відводити від пів- до хвилини на його виконання в парах. Необхідно цілеспрямовано вчити студентів цих прийомів спочатку на основі готового тексту презентації, а потім використовувати їх у власних презентаціях та обов'язково обговорювати їхню ефективність після виступу.

Коли презентаційні вміння студентів набули таких якостей, як продуктивність, самостійність, динамічність, доцільно переходити до навчання презентації з візуальним супроводом. *На цьому етапі* студенти мають оволодіти технічними навичками оформлення візуальної наочності та вміннями доцільно використовувати її під час презентації.

Студенти набувають знань про вимоги до оформлення слайдів у форматі Power Point (створення фону, створення тексту, вставки малюнків / таблиць / діаграм, налаштування анімації кожного слайду) під час аналізу представлених викладачем слайдів з опорою на відповідну пам'ятку-підказку. Далі студенти отримують готовий текст презентації із завданням розробити слайди у форматі Power Point, дотримуючись вимог до їх технічного оформлення, з якими вони ознайомилися. Після перегляду й аналізу підготовлених слайдів студенти самостійно розробляють і текст презентації, і візуальний супровід до неї.

Наступний крок – навчити студентів використовувати візуальну підтримку, а саме коментувати й інтерпретувати інформацію на слайдах, не втрачаючи контакт з аудиторією. Ці вміння формуються та розвиваються під час регулярної практики в публічному представленні навчальної презентації в аудиторії.

Подальшому розвитку компетентності в презентаційному мовленні сприяє систематичне виконання індивідуальних і групових презентацій у межах кожного змістового модуля та їх оцінювання. Ґрунтуючись на дослідженні D. Grant-Smith, A. Cathcart, P. Williams (2016), ми висуваємо дві основні вимоги до організації процедури оцінювання презентацій, представлених студентами. По-перше, обов'язковим є поєднання різних видів оцінювання – з боку викладача, взаємо- й самооцінювання. По-друге, необхідно забезпечити студентів чіткими критеріями оцінювання тексту презентації, її публічного представлення, технічного оформлення й використання візуального супроводу. Дотримання зазначених вимог сприяє усвідомленню студентами якості й результативності своєї діяльності, розумінню помилок і шляхів їх виправлення, а відтак у студентів розвивається здатність коректувати власні судження про рівень розвитку складових компетентності в презентаційному мовленні та самовдосконалюватись.

Висновок. Таким чином, навчання майбутніх учителів ІМ іншомовної презентації передбачає формування компетентності в презентаційному мовленні, що ґрунтується на складній взаємодії визначених нами знань, навичок, умінь і комунікативних здібностей. Формування зазначеної компетентності передбачає три етапи, які мають на меті послідовне подолання труднощів, пов'язаних із створенням тексту презентації, її публічним представленням і використанням візуальної підтримки. **Перспектива** подальших розвідок полягає в обґрунтуванні й розробленні системи вправ для формування у майбутніх учителів ІМ іншомовної компетентності в презентаційному мовленні на матеріалі навчальної презентації.

ЛІТЕРАТУРА

- Авсюкевич, Ю. С. (2009). *Методика навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей* (Автореферат кандидатської дисертації). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Бирюк, О. В. (2018). Проблемы обучения будущих учителей презентации на английском языке. *Лингвокультурное образование в системе вузовской подготовки специалистов*, 3, 225-230.

- Москалюк, О. В. (2015). *Навчання англійського публічного мовлення майбутніх політологів на основі виступів британських і американських політичних діячів* (Кандидатська дисертація). Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Одеса, Україна.
- Ніколаєва С. Ю., Соловей М. І. (керівники) (2001). *Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання)*. Вінниця: Вид-во "Нова Книга".
- Толстова, Т. В. (2015). *Подготовка презентації на англійському мові (Build Up Your Presentation Skills)*. Самара: Издательство СГАУ.
- Grant-Smith, D., Cathcart, A. and Williams, P. (2016). *Enhancing Management Students' Professional presentation Skills through Self and Peer Assessment: Calibrating Judgment Using the 3D Presentation Framework*. Gold Coast: OUT Business School and ANZAM.
- Lepley, T. L., Karr-Leech, K. and Felder, C. (2005). *What is an Educational Presentation?* Retrieved from <http://d94-h.tamu.edu/files/2010/07/EdPresentation1.pdf>
- Mehrabian, A. (1971). *Silent Messages*. Belmont: Wadsworth Publishing Company, Inc.
- Simona, C. E. (2015). Developing Presentation Skills in the English Language Course for the Engineering Students of the 21st Century Knowledge Society: A Methodological Approach. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 203, 69-74.

REFERENCES

- Avsiukevych, Yu. S. (2009). *Metodyka navchannia prezentatsii anhliiskoiu movoiu studentiv ekonomichnykh spetsial'nostei* (Avtoreferat kandydats'koi dysertatsii). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Byriuk, O. V. (2018). Problemy obycheniya budushhikh uchitelej prezentatsii na anglijskom jazyke. *Lingvokul'turnoe obrazovanie v sisteme vuzovskoj podgotovki spetsialistov*, 3, 225-230.
- Moskaliuk, O. V. (2015). *Navchannia anhliiskoho publichnoho movlennia maybutnikh politolohiv na osnovi vystupiv brytans'kykh i amerykans'kykh politychnykh diiachiv* (Kandydatska dysertatsia). Pivdenoukrains'kyj natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni K.D. Ushyns'koho, Odesa, Ukraina.
- Nikolayeva S. Yu., Solovej M. I. (kerivnyky) (2001). *Programa z anhliiskoi movy dlia universytetiv / instytutiv (p'iatyrichnyj kurs navchannia)*. Vydavnytstvo: "Nova Knyga", Vinnytsa, Ukraina.
- Tolstova, T. V. *Podgotovka prezentatsii na anglijskom jazyke (Build Up Your Presentation Skills)*. Samara: Izdatel'stvo SGAU.
- Grant-Smith, D., Cathcart, A. and Williams, P. (2016). *Enhancing Management Students' Professional Presentation Skills through Self and Peer Assessment: Calibrating Judgment Using the 3D Presentation Framework*. Gold Coast: OUT Business School and ANZAM.
- Lepley, T. L., Karr-Leech, K. and Felder, C. (2005). *What is an Educational Presentation?* Retrieved from <http://d94-h.tamu.edu/files/2010/07/EdPresentation1.pdf>
- Mehrabian, A. (1971). *Silent Messages*. Belmont: Wadsworth Publishing Company, Inc.
- Simona, C. E. (2015). Developing Presentation Skills in the English Language Course for the Engineering Students of the 21st Century Knowledge Society: A Methodological Approach. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 203, 69-74.